

Bruxelles, 11. siječnja 2022.
(OR. en)

5153/22

AGRI 5
AGRIORG 3
AGRIFIN 2

NAPOMENA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Vijeće
Predmet:	Stanje na tržištu – razmjena mišljenja

Za delegacije se u Prilogu nalazi napomena o navedenom predmetu za raspravu na sastanku Vijeća (poljoprivreda i ribarstvo) 17. siječnja 2022.

Stanje na poljoprivrednom tržištu**Općenito**

1. Iako će se posljedice nedavnog naglog porasta slučajeva zaraze bolešću COVID-19 tek vidjeti, poljoprivredno-prehrambeni sektor EU-a se, nakon postupnog ponovnog otvaranja sektora prehrambenih usluga i ukidanja ograničenjâ kretanja ljudi i robe povezanih s krizom, trenutačno općenito oporavio od krize uzrokovane bolešću COVID-19. Izvoz se snažno oporavio, a vrijednost mu se u razdoblju od siječnja do rujna 2021. povećala za 8 % u odnosu na prethodnu godinu. Potvrđen je i oporavak bilateralne trgovine s Ujedinjenom Kraljevinom koja je najvažnije izvozno odredište EU-a. Međutim, postoje veliki rizici povezani s neizvjesnostima u pogledu budućih graničnih kontrola i učincima sporazumâ o slobodnoj trgovini koje je Ujedinjena Kraljevina nedavno potpisala s trećim zemljama. Trebalo bi pomno pratiti i učinke drugih trgovinskih ograničenja uzrokovanih međunarodnim zbivanjima.
2. U razdoblju 2021./2022. poljoprivredna tržišta EU-a bila su osnažena dinamičnom globalnom potražnjom koja je dovela do visoke razine svjetskih cijena. Indeks cijena hrane FAO-a, koji odražava svjetske cijene u poljoprivredi, u studenome 2021. bio je 27 % veći u odnosu na prethodnu godinu. Taj porast cijena u poljoprivredi odražava se i u cijenama Unije: Eurostatov indeks cijena poljoprivrednih proizvoda tijekom trećeg tromjesečja 2021. u prosjeku je 13 % veći nego prije godinu dana. Međutim, kombinacija čimbenika, među kojima su oporavak svjetskog gospodarstva i povećana potražnja za plinom, doprinijela je trenutačnom naglom porastu cijena energije, posebno prirodnog plina u Europi, koje dosežu nove rekordne razine. Nagli porast cijena energije snažno utječe na cijene većine poljoprivrednih sirovina. To se posebno odnosi na cijene gnojiva koje su se u godinu dana više nego udvostručile. Indeks gnojiva Svjetske banke za studeni 2021. bio je 165 % veći od indeksa za studeni 2020. Visoki stupanj korelacije s cijenom prirodnog plina posebno imaju cijene dušičnih gnojiva jer je on glavna sirovina za proizvodnju amonijaka ili uree. Prema podacima Svjetske banke, u studenome 2021. svjetska cijena uree i DAP-a (diamonijev fosfat) povećala se za 268 % odnosno 102 % tijekom prošle godine. Zbog visokih cijena energije u kombinaciji s poremećajima u lancima opskrbe prouzročenima bolešću COVID-19 povećali su se troškovi prijevoza i zaoštrile napetosti na tržištima robe. Potonje su se u posljednjim tjednima 2021. ublažile, primjerice padom BDI indeksa (*Baltic Dry Index*) za 30 % u prosincu 2021. (troškovi prijevoza rasutog tereta). Eurostatov indeks cijena krmnih smjesa za treće tromjesečje 2021. u prosjeku je bio 14 % veći od prošlogodišnje vrijednosti.

3. Općenito su inflacijski pritisci postali jači: cijene energije, sirovina i gnojiva znatno su se povećale u prvoj polovini 2021., a i kasnije. Od travnja 2021. došlo je do blagog ubrzanja inflacije cijena hrane u EU-u koja je u studenome 2021. dosegla razinu od 2,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Inflacija cijena hrane i dalje je znatno ispod opće stope inflacije (5,2 % u istom razdoblju). Iako ESB predviđa nagli pad inflacije, među ostalim njezine energetske komponente, tijekom 2022. trebalo bi pomno pratiti tržišna kretanja u tim sektorima.
4. Na posljednjim dvjema sjednicama Vijeća za poljoprivredu i ribarstvo gotovo sve države članice skrenule su pozornost na navedenu situaciju upozoravajući na negativne učinke povećanja troškova sirovina na marže poljoprivrednika, i u sektoru uzgoja životinja (troškovi hrane za životinje, energije itd.) i u sektoru uzgoja poljoprivrednih kultura (gnojiva, energija itd.), a mnoge od njih pozvale su na donošenje hitnih tržišnih mjera. To se posebno odnosi na određene sektore, kao što je sektor svinjskog mesa, u kojima su sve veći trošak sirovina, posebno hrane za životinje, i velika ponuda uslijed drugih čimbenika smanjili profitne marže na iznimno niske razine ili ih uklonili.

Stanje u glavnim sektorima

5. Prema posljednjim predviđanjima ukupna proizvodnja **žitarica** u EU-u u razdoblju 2021./2022. iznosi 291 milijun tona, što je povećanje od 3,4 % u odnosu na prethodnu godinu (+ 4,1 % u odnosu na petogodišnji prosjek), posebno zbog oporavka proizvodnje pšenice procijenjene na 130,6 milijuna tona (+ 7,3 % u odnosu na petogodišnji prosjek). Predviđa se da će proizvodnja kukuruza iznositi 69,4 milijuna tona, što je povećanje od 2,1 % u odnosu na prethodnu godinu (+ 3,1 % u odnosu na petogodišnji prosjek). S obzirom na manju proizvodnju svinjskog mesa u EU-u, potražnja za hranom za životinje nešto je niža u odnosu na prethodnu tržišnu godinu. Došlo je do pada od 0,18 %. Cijene žitarica u EU-u općenito su i dalje visoke zbog jake svjetske potražnje i pogoršanja uvjeta za uzgoj usjeva u Južnoj Americi. Proizvodnja uljarica u EU-u u razdoblju 2021./2022. procjenjuje se na 30,5 milijuna tona. Tim bi se godišnjim povećanjem od 7 %, koje je uslijedilo nakon pada u razdoblju 2020./2021., trebalo olakšati stanje na tržištu EU-a osiguravanjem veće dostupnosti, iako bi opskrba uljanom repicom ostala ograničena zbog niskih početnih zaliha. Unatoč visokim cijenama uljane repice, u nekim dijelovima Unije, kao što su Finska i Rumunjska, loša žetva onemogućuje proizvođačima da od njih imaju koristi.

6. Predviđeni prinos **šećerne** repe u EU-u za razdoblje 2021./2022. puno je povoljniji od prošlosezonskog te je 2,4 % veći od petogodišnjeg prosjeka, što iznosi 75,4 tone po hektaru. Budući da se procjenjuje da površina za uzgoj šećerne repe u EU-u iznosi 1,5 milijuna hektara, proizvodnja šećera u EU-u mogla bi doseći 15,7 milijuna tona, što je 7 % više nego u prethodnoj sezoni. Svjetske cijene i dalje su relativno visoke, a šećer u EU-u premašio je referentni prag u listopadu 2017. i dosegnuo cijenu od 417 EUR po toni.
7. Kad je riječ o **riži**, tržište EU-a relativno je mirno, a stabilan uvoz, visoke domaće cijene i dobri vremenski uvjeti doprinijeli su povoljnoj žetvi u rujnu i listopadu. Svjetsko tržište riže obilježeno je visokim cijenama, malim obujmom trgovine i stalnim poremećajima zbog nestašice kontejnera, vrlo visokim troškovima prijevoza, uskim grlima uslijed bolesti COVID-19 (Indija, Tajland, Vijetnam i Kambodža) i političkim prosvjedima (Mjanmar nakon državnog udara).
8. Predviđa se da će proizvodnja **maslinova ulja** u EU-u razdoblju 2021./2022. biti 4 % manja u odnosu na prethodnu sezonu, što čini gotovo 2 milijuna tona (3 % manje u odnosu na petogodišnji prosjek). Unatoč većim tokovima prema SAD-u, izvoz maslinova ulja iz EU-a u tržišnoj godini 2020./2021. ostao je skroman u usporedbi s prethodnim razinama, ali je i dalje 18 % veći u odnosu na petogodišnji prosjek. Obnova zaliha u nekim izvoznim odredištima i ponovno otvaranje sektora prehrambenih usluga trebali bi doprinijeti većem izvozu, dok bi se potrošnja u EU-u mogla smanjiti zbog manje dostupnosti i iznadprosječnih cijena. U nekim područjima Unije, kao što je Hrvatska, sektor je, osim općeg problema visokih cijena sirovina, bio dodatno pogođen nepovoljnim vremenskim uvjetima.
9. Tržište **mlijeka** obilježeno je čvrstom potražnjom i ograničenom opskrbom na svjetskoj razini i na razini EU-u. Prosječne cijene sirovog mlijeka u EU-u povećavale su se svakog mjeseca u 2021. i sada su na najvišoj razini od ožujka 2014. Cijene mliječnih proizvoda u EU-u više su od nedavnih referentnih vrijednosti i onih u srednjoročnom razdoblju. Izvoz sira i sirutke u prahu iz EU-a ove je godine imao najbolje rezultate. Proizvodnja **mlijeka** u EU-u ostala je stabilna u prvih deset mjeseci 2021. To se odrazilo na različite trendove u cijeloj paleti mliječnih proizvoda: smanjila se proizvodnja obranog i punomasnog mlijeka u prahu, maslaca, fermentiranog mlijeka i konzumnog mlijeka, a povećala proizvodnja koncentriranog mlijeka, sira i vrhnja. Izvoz mliječnih proizvoda iz EU-a ostao je relativno stabilan u prvih deset mjeseci 2021., a trendovi su bili različiti ovisno o proizvodu: smanjio se izvoz mlijeka u prahu i maslaca, a povećao izvoz sira, kondenziranog mlijeka i sirutke u prahu. Cijene sirovog mlijeka u EU-u nastavile su rasti u listopadu i studenome te dosegnule razine koje su znatno više u odnosu na petogodišnji prosjek. Na svjetskom tržištu cijene EU-a trenutačno su najkonkurentnije kad je riječ o siru cheddar, a najveće kad je riječ o punomasnom mlijeku u prahu i maslacu. Cijene u Oceaniji najkonkurentnije su kad je riječ o cijenama punomasnog mlijeka u prahu, a cijene u SAD-u kad je riječ o maslacu i obranom mlijeku u prahu.

10. Na tržištima **mesa** trend kretanja cijena **govedih** trupova u EU-u i dalje je pozitivan te su one ostale na vrlo visokim razinama, a to je osigurano snažnom potražnjom i ograničenom ponudom. Trgovinska bilanca za govedinu i teletinu pozitivna je u pogledu obujma i vrijednosti. Najniža cijena na krivulji cijena **svinjskih** trupova je iza nas, a cijene prasadi rastu, iako su obje i dalje niske. Marže proizvođača dodatno su se smanjile, a proizvodnja u EU-u povećala se u odnosu na prošlu godinu. EU ima pozitivnu trgovinsku bilancu, uz visok izvoz, iako se izvoz u Kinu smanjuje. Čak i nakon božićnih blagdana, u izvješćivanju određenog broja država članica nije jasno pokazano da je dosegnuto dno krivulje cijena, a razina cijena i dalje je iznimno niska, iako postoje neki slabi znakovi da bi moglo doći do preokreta. Učinci povećanja troškova hrane za životinje i energije snažno se osjećaju u gotovo cijelom EU-u. U tom je pogledu nekoliko država članica, posebice BG/CZ/DE/ES/HR/LV/HU/MT/PL/RO/SK, u svojim pisanim primjedbama zatražilo pokretanje hitnih tržišnih mjera ili pružanje izravne potpore u najkraćem mogućem roku. Bugarska je skrenula pozornost na potrebu da se izbjegne puštanje zaliha na tržište u trenutku kada cijene pokazuju neke znakove da bi moglo doći do preokreta. DE/ES/LT/PT/FI smatraju da situacija opravdava praćenje i donošenje inicijativa usmjerenih na predviđanje ozbiljnih poremećaja na poljoprivrednim tržištima i pripremu mogućih načina djelovanja.
11. Od listopada cijene **peradi** u EU-u rastu i dosegnule su visoke razine u kontekstu snažne domaće potražnje i ograničene proizvodnje. Na izvoz iz EU-a utječu trajna ograničenja povezana s influencom ptica, a nedavni val izbijanja bolesti (npr. u Portugalu) mogao bi dodatno opteretiti izvoz iz EU-a. Osim toga, neke države članice poput Slovačke i dalje izvješćuju o povećanom uvozu iz Ukrajine. Trebalo bi pomno pratiti stanje. Cijene **jaja** dosegnule su najvišu razinu ove godine nakon više tjedana stabilnih cijena potpomognutih kontinuiranom domaćom potražnjom, povećanjem izvoza (+ 18 %) i smanjenjem uvoza (- 25 %). Prosječne cijene gotovo su 18 % više u odnosu na prošlu godinu, iako su - 3 % ispod povijesnog petogodišnjeg prosjeka. Tržište **ovaca** u EU-u usporeno je, a tržišno natjecanje je veliko kako bi se osigurala opskrba. Svjetska potražnja prije Božića dodatno je povećala cijene janjetine.

12. Kad je riječ o **vinu**, nepovoljni vremenski uvjeti u proljeće i ljeto 2021., u kojima su se izmjenjivali mraz i poplave, kao i bolesti vinove loze povezane s tim klimatskim uvjetima utjecali su na berbu grožđa u EU-u 2021. Procjenjuje se da je ukupna proizvodnja u EU-u 2021. bila 13 % niža u odnosu na prethodnu godinu. Francuska je posebno teško pogođena mrazom, a predviđen joj je pad od 29 %.

Međutim, vrlo snažan rast izvoza vina iz EU-a pomogao je oporavku tržišta. Izvoz je dosegnuo rekordne razine tijekom sezone 2020./2021. (28,8 milijuna hl, uključujući 4,1 milijun hl izvezen u Ujedinjenu Kraljevinu) potaknut ublažavanjem ograničenja povezanih s bolešću COVID-19 i ukidanjem dodatnih carina SAD-a. Ponovna uspostava određenih ograničenja u hotelijersko-ugostiteljskom sektoru zbog razvoja pandemije bolesti COVID-19 u nekim državama članicama dovodi do određene neizvjesnosti u kratkoročnom razdoblju.

13. Kad je riječ o sektoru **voća i povrća**, tržišni trendovi povoljni su za većinu proizvoda, uz lošije stanje na tržištu jabuka u nekim državama članicama. Berba jabuka u EU-u bila je bolja nego prethodne godine zbog prilično velikog prinosa usjeva u Poljskoj, što stvara pritisak na cijene i povećava udio namijenjen preradi. Zbog zabrane koju je Bjelarus od 1. siječnja 2022. uveo za određene poljoprivredne proizvode može doći do povećanja pritiska na tom tržištu jer se najviše izvoze upravo jabuke i kruške. S obzirom na velik udio koji u ukupnom poljskom izvozu ima izvoz u Bjelarus, Poljska očekuje da će snositi ozbiljne posljedice za niz hortikulturnih proizvoda. Očekuje se da će se proizvodnja naranči u EU-u malo smanjiti, uslijed nepovoljnih vremenskih uvjeta u Italiji, a svježije naranče nastaviti će zamjenjivati konzumaciju prerađenog soka od naranče. Kad je riječ o međunarodnoj trgovini voćem i povrćem, nakon rekordne 2020., na trgovinske je tokove u određenoj mjeri utjecao Brexit: stanje se poboljšalo u odnosu na tešku situaciju u prvim mjesecima 2021., a izvoz u zemlje koje nisu članice EU-a tijekom prvih osam mjeseci napokon se smanjio za samo 4 % u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, trgovinski tok s Ujedinjenom Kraljevinom i dalje je važno pitanje i s obzirom na to da se očekuje da će Ujedinjena Kraljevina, nakon nekoliko odgoda, do sredine 2022. uvesti cjelovite granične kontrole i certifikacijske zahtjeve za izvoznike iz EU-a.

Zaključne napomene

14. Iako niz prehrambenih proizvoda zbog raznih razloga ima rekordne cijene, marže proizvođača i dalje nailaze na znatan pritisak za niz proizvoda, posebno svinjsko meso i to poglavito zbog visokih troškova sirovina. Komisija se poziva da dopuni navedene informacije, posebno u vezi sa svim mjerama koje su poduzete kako bi se ublažilo loše stanje, a države članice da navedu smatraju li da su poduzete ili predložene mjere zadovoljavajuće.
-